

Skillnader mellan kvinnor och män i nyttjande av studiestöd och återbetalning av studielån

CSN, rapport 2020:3

Skillnader mellan kvinnor och män i nyttjande av studiestöd och återbetalning av studielån

Centrala studiestödsnämnden (CSN) 2020

Producent CSN, Enheten Kunskap om studiestödet
851 82 Sundsvall
060-18 60 00

Kontaktperson Hanna Rösth
hanna.rosth@csn.se

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Bakgrund	5
Studiehjälp	6
Kvinnor får oftare inackorderingstillägg.....	6
Män får oftare extra tillägg	7
Ogiltig frånvaro är vanligast bland män	7
Studiemedel	9
Kvinnor är överrepresenterade på medellånga utbildningar	10
Män som studerar tar oftare lån	11
Studiestartsstöd	12
Skulder	13
Män har oftare återkrav	13
Kvinnor har i genomsnitt högre studieskulder	14
Återbetalning av lån	16
Inkomsterna ökar mer för män än för kvinnor	16
Något vanligare att kvinnor får nedsatt årsbelopp.....	17
Det är vanligare att män får många påminnelseavgifter	18
Det är också vanligare att män får belopp överförda till Kronofogden	19
Slutsatser	20
Referenser	21

Sammanfattning

Det övergripande målet i svensk jämställdhetspolitik är att män och kvinnor ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utifrån detta har regeringen antagit sex delmål, varav ett gäller ekonomisk jämställdhet och ett gäller jämställd utbildning. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska också ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.¹

I CSN:s uppdrag att följa och analysera studiestödets utveckling och effekter ingår att särskilt beakta mäns och kvinnors villkor.² I de flesta analyser vi gör redovisas skillnader utifrån kön. Denna rapport belyser skillnader som finns mellan kvinnor och män i fråga om nyttjandet av studiestöd och återbetalning av lån och återkrav. Många av de skillnader vi ser speglar skillnader i samhället i övrigt, i fråga om exempelvis utbildningsmönster och inkomstutveckling.

Några av de skillnader vi ser är att pojkar har i högre grad än flickor ogiltig frånvaro i gymnasiet. Pojkar får därför oftare beslut om indragen studiehjälp. Det är också vanligare att pojkar får extra tillägg under sina gymnasiestudier, medan det istället är vanligare att flickor får inackorderingstillägg.

Det är fler kvinnor än män som studerar med studiemedel. Av studiemedelstagarna har andelen kvinnor varit cirka 60 procent under flera år. Det är dock vanligare att män tar studielån. Kvinnor är överrepresenterade när det gäller att studera på deltid.

Kvinnor som studerar på eftergymnasial nivå studerar oftare på medellånga utbildningar. Män är överrepresenterade på korta och långa utbildningar.

Kvinnor betalar tillbaka sina studielån i högre grad än män och det är mindre vanligt att kvinnor får krav överförda till Kronofogden, trots att män generellt har högre inkomster.

¹ Regeringskansliet (2017)

² 7 § förordningen (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

Inledning

Det övergripande målet i svensk jämställdhetspolitik är att män och kvinnor ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utifrån detta har regeringen antagit sex delmål, varav ett gäller ekonomisk jämställdhet och ett gäller jämställd utbildning. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska också ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.³

I CSN:s övergripande uppgift att följa och analysera studiestödets utveckling och effekter ingår att särskilt beakta mäns och kvinnors villkor.⁴ I de flesta analyser vi gör redovisas skillnader utifrån kön. Syftet med denna rapport är att särskilt lyfta fram och belysa de skillnader som vi funnit mellan kvinnor och män i fråga om nyttjandet av studiestöd och återbetalning av lån och återkrav.

Bakgrund

Studiestöd kan ges i form av enbart bidrag eller i form av både bidrag och lån. Det är avsett att finansiera studerandes levnadsomkostnader under studietiden. Studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska också utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.⁵

I rapporten används analyser och slutsatser från tidigare publikationer där relevanta skillnader eller likheter mellan män och kvinnor konstaterats. Där det är relevant tas nya siffror fram från CSN:s datalager.

³ Regeringskansliet (2017)

⁴ 7 § förordningen (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

⁵ Prop. 2016/17:1.

Studiehjälp

Studiehjälp är det studiestöd som betalas ut till ungdomar som studerar på gymnasienivå. Syftet med studiehjälpen är att ge ekonomiska förutsättningar för gymnasiestudier och erbjuda alla lika möjligheter att studera, oberoende av bostadsort eller socioekonomisk bakgrund. I linje med de politiska målen för studiestödet i sin helhet ska studiehjälpen därmed verka rekryterande och utjämnande. I huvudsak består studiehjälpen av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg. Samtliga dessa stöd kan ges till ungdomar som studerar i Sverige och utomlands.

Totalt fick 416 800 ungdomar studiestöd för gymnasiestudier i Sverige eller utomlands under 2018. Bland dem som får studiehjälp är andelen män högre än andelen kvinnor. Av de studerande som fick studiebidrag för studier i Sverige år 2018 var det 53 procent män och 47 procent kvinnor. Det beror dels på att det föds fler pojkar än flickor och dels på ett manligt överskott bland dem som invandrat, vilket gör att det är fler män än kvinnor i de aktuella åldersgrupperna.⁶

Det är fler kvinnor än män som får studiehjälp för studier utomlands. Under 2018 var det knappt 1 400 studerande som fick studiehjälp för utlandsstudier. Av dessa var 63 procent kvinnor.⁷

Under 2018 fick 5 600 kvinnor och 9 000 män lärlingsersättning. Andelen män uppgick därmed till 62 procent. Andelen män har varit betydligt högre än andelen kvinnor under de år lärlingsersättningen funnits.⁸

Kvinnor får oftare inackorderingstillägg

Inackorderingstillägget syftar till att undanröja geografiska hinder för gymnasieutbildning. En studerande anses behöva inackordering om den utbildning som hen ska gå inte finns på hemorten och om skolorten ligger på ett sådant avstånd att det inte är möjligt att resa varje dag. CSN administrerar inackorderingstillägg för studerande på fristående gymnasieskolor⁹, folkhögskolor och tidigare så kallade riksinternatskolor.

Kvinnor är överrepresenterade när det gäller att studera på en annan ort än hemorten. Kvinnor är mer benägna att flytta för utbildning, vilket är tydligt redan under

⁶ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 35

⁷ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 43

⁸ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 46

⁹ Sedan 1 juli 2013 ges inackorderingstillägg även till studerande på fristående gymnasieskolor. Inackorderingstillägg kan under vissa förutsättningar även lämnas för andra skolformer än fristående gymnasieskolor, t.ex. om den studerandes föräldrar bor utomlands.

gymnasietiden och det blir ännu tydligare i samband med övergången till högskola och annan eftergymnasial utbildning. Under 2018 hade 6 700 studerande inackorderingstillägg för studier i Sverige och av dessa var 58 procent kvinnor.¹⁰

Män får oftare extra tillägg

Det extra tillägget ska öka möjligheterna för ungdomar i särskilt inkomstsvaga hushåll att studera och därmed undanröja sociala hinder för utbildning. Det extra tillägget varierar mellan 285 och 855 kronor i månaden beroende på familjens ekonomi. Extra tillägg beviljas endast om familjens sammanlagda inkomst är lägre än 125 000 kronor före skatt under det aktuella läsåret. Beloppen och inkomstgränserna har inte ändrats efter år 1994. Sedan år 2003 betalas tillägget ut under 10 månader per läsår.

Antalet studerande som får extra tillägg för studier i Sverige har ökat under flera år. Under 2018 gavs extra tillägg till 31 200 studerande i Sverige, 9 500 kvinnor och 21 600 män. Manliga studerande och deras familjer är därmed klart överrepresenterade som mottagare av stödet. Av mottagarna av extra tillägg var 69 procent män under 2018.¹¹ Skillnaden beror bland annat på att många ensamkommande flyktingbarn är pojkar.¹² Utländska medborgare i allmänhet och flyktingar i synnerhet är överrepresenterade bland dem som får extra tillägg. Av de flyktingar som studerar med studiehjälp får en majoritet även extra tillägg.¹³

Ogiltig frånvaro är vanligast bland män

Studiebidrag ges, precis som inackorderingstillägg och extra tillägg, i normalfallet endast för heltidsstudier och de olika typerna av stöd kan dras in om den studerande är frånvarande utan giltigt skäl. Skolorna ska rapportera ogiltig frånvaro till CSN som sedan kan besluta att dra in studiehjälp under frånvaron. Statistik över ogiltig frånvaro redovisas läsårsvis. Andelen som har fått ett beslut om indragen studiehjälp till följd av ogiltig frånvaro har ökat över tid. Den långsiktiga ökningen beror till stor del på att riktlinjerna för rapportering av ogiltig frånvaro skärpts och att skolorna fått bättre rutiner för rapportering till CSN. Det framgår av statistiken att det finns tydliga skillnader mellan olika studerandegrupper. En av de tydligaste skillnaderna är den mellan manliga och kvinnliga studerande, då manliga studerande är kraftigt överrepresenterade bland dem som får studiehjälp indragen till följd av ogiltig frånvaro.

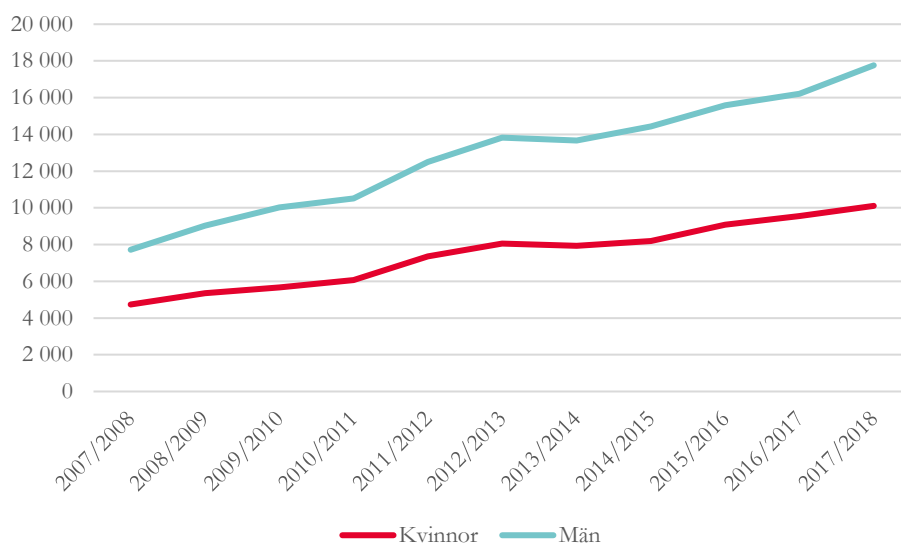
¹⁰ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 37.

¹¹ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 41.

¹² Migrationsverket, Tabell: Inkomna ansökningar om asyl rörande ensamkommande barn (2014-2018).

¹³ CSN (2019) *Studiehjälp bland flyktingar – kommenterad statistik*.

Diagram. Antal studerande som fått beslut om indragen studiehjälp till följd av ogiltig frånvaro, fördelat på kön. Tidsserie per läsår.

Av dem som fick ett beslut om ogiltig frånvaro för läsåret 2017/18 var 64 procent män, vilket är 11 procentenheter högre än andelen män bland dem som fick studiebidrag.¹⁴ Andelen män bland dem som fått beslut om indragen studiehjälp på grund av ogiltig frånvaro har varit relativt konstant över tid, då den legat på 62-64 procent över en tioårsperiod.

Knappt hälften av dem som får studiehjälp indragen på grund av skolk får ett återkrav av pengar som redan betalats ut. I resterande fall räknas skulden av mot kommande utbetalningar eller så stoppas utbetalningen. Av dem som får ett återkrav har många problem med att betala det. Ogiltig frånvaro medför därmed risker för de studerande, både i form av att studierna inte fullföljs och genom att skuldsättning och betalningsanmärkningar kan följa av den ogiltiga frånvaron.

¹⁴ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 36.

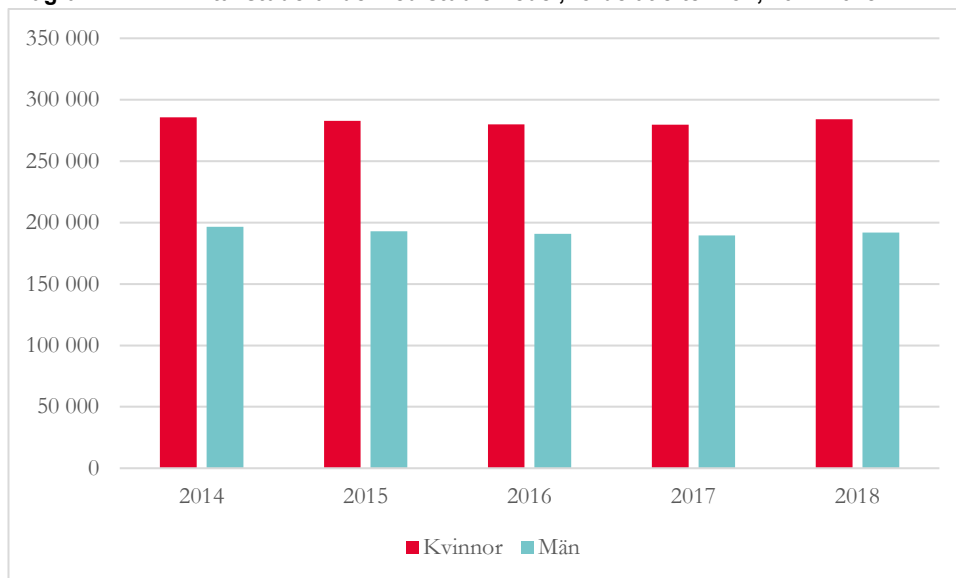
Studiemedel

Studiemedel ges till vuxenstuderande på grundskole- och gymnasienivå från och med andra kalenderhalvåret det år de fyller 20 år,¹⁵ samt till studerande på eftergymnasiala utbildningar. För studier på eftergymnasial nivå finns ingen nedre åldersgräns. Den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel är 56 år.¹⁶

Studiemedel består av en bidragsdel och en lånedel. I vissa fall kan den studerande även få tilläggsbidrag, tillägglån och merkostnadslån. Tilläggsbidrag lämnas till studerande med barn, medan tillägglån kan lämnas till studerande som har haft en inkomst över en viss nivå under kalenderåret närmast före studiestarten. Merkostnadslån kan lämnas för merkostnader som den studerande har i samband med sina studier, till exempel resor och undervisningsavgifter.

Det är fler kvinnor än män som studerar med studiemedel. Av studiemedelstagarna har andelen kvinnor varit cirka 60 procent under flera år.

Diagram. Antal studerande med studiemedel, fördelat efter kön, 2014-2018

Kvinnor kan också i något större utsträckning anses vara rekryterade av studiemedel jämfört med män. I en enkätstudie från CSN år 2017 ställdes frågan ”Om det inte hade funnits statligt studiestöd när du började studera, hade du ändå börjat?” och 50 procent av de kvinnliga studiemedelstagarna uppgav att de inte eller troligen inte hade

¹⁵ Undantag finns för vissa konst- och kulturutbildningar samt behörighetsgivande förutbildningar vid statliga universitet och högskolor.

¹⁶ Rätten till lån begränsas successivt från och med det kalenderår den studerande fyller 47 år.

börjat studera om det inte funnits ett statligt studiestöd. Motsvarande andel bland manliga studiemedelstagare var 45 procent.¹⁷ Fördelningen har varit likartad över en längre tid.

Kvinnor är överrepresenterade bland studiemedelstagarna oavsett utbildningsnivå. Skillnaden är relativt konstant över tid, men störst skillnad finns på grundskolenivå. Där är kvinnorna i klar majoritet, även om andelen män ökat något på senare år. År 2018 var andelarna 68 respektive 32 procent bland studerande med studiemedel på grundskolenivå.

Tabell. Antal studerande med studiemedel, fördelat efter utbildningsnivå och utlandsstudier samt efter kön, 2014-2018

	Grundskolenivå		Gymnasienivå		Eftergymnasial nivå		Utlandsstudier	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2014	15 982	6 595	71 644	47 500	199 311	141 077	19 803	14 119
2015	15 542	6 635	68 023	44 743	200 611	140 807	19 383	13 768
2016	15 184	6 877	65 487	43 290	200 243	139 708	18 269	13 284
2017	14 325	6 714	64 460	43 111	201 858	138 923	17 574	12 834
2018	14 880	7 038	65 460	44 263	204 878	139 758	17 464	12 581

Kvinnor är också överrepresenterade bland dem som studerar på deltid. Under 2018 fick 68 700 personer studiemedel för deltidsstudier. Andelen kvinnor av dem som läste på deltid var 67 procent under året, en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2017.¹⁸

Kvinnor är överrepresenterade på medellånga utbildningar

Ungdomar väljer i stor utsträckning traditionellt kvinnliga respektive manliga studieinriktningar redan i gymnasiet.¹⁹ Kvinnor läser i högre utsträckning studieförberedande program på gymnasiet, till skillnad från män som i högre grad läser yrkesförberedande program. Efter gymnasiet läser kvinnor vidare på komvux, folkhögskola eller högskola i högre utsträckning än män, som istället som i högre utsträckning läser på yrkeshögskola. Kvinnor läser överlag vidare efter gymnasiet i högre utsträckning än män, männen börjar istället arbeta tidigare. Detta medför att männen etableras tidigare på arbetsmarknaden. SCB har dock funnit att kvinnor i

¹⁷ CSN (2018) *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2017*, s. 42.

¹⁸ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 51

¹⁹ SCB (2018) *På tal om kvinnor och män 2018*, s. 38.

högre grad än män hade ett yrke som krävde högskolekompetens, vid en jämförelse av de sysselsattas yrke år 2016.²⁰

Jämfört med kvinnorna studerar en högre andel av männen antingen kort eller lång tid med studiemedel på eftergymnasial nivå.²¹ Kvinnor studerar oftare på medellånga eftergymnasiala utbildningar, vilket innebär att de har studiemedel för studier motsvarande 2–4 år på heltid. Den här fördelningen har varit relativt stabil över åren och beror på att många kvinnodominerade utbildningar är medellånga, exempelvis utbildningar till socionom och sjuksköterska.²² Vi ser också att äldre kvinnor som studerar med studiemedel ofta tycks vidareutbilda sig inom sitt yrke medan äldre män ofta vidareutbildar sig för att de är arbetslösa.

Män som studerar tar oftare lån

Män som studerar med studiemedel tar oftare lån än kvinnliga studiemedelstagare. Skillnaden i lånebenägenhet mellan kvinnor och män är bestående över tid. En förklaring till detta är att kvinnor studerar på deltid oftare än män, och därmed oftare har inkomster från arbete parallellt med att de får studiemedel. En annan orsak kan vara att män som studerar oftare än studerande kvinnor lever i ensamhushåll och därmed mer sällan kan få ekonomiskt stöd från en partner. En tidigare undersökning från CSN har också visat att män som studerar och har barn lever i mer inkomstsvaga hushåll än studerande kvinnor som har barn. Även det skulle kunna föranleda högre lånebenägenhet bland män.²³

De kvinnor som studerar med studiemedel är i genomsnitt äldre än män som studerar med studiemedel. Vid en jämförelse av män och kvinnor i samma åldersgrupper är skillnaderna i lånebenägenhet större än bland samtliga med studiestöd.²⁴

²⁰ SCB (2019) *Könsskillnader i utbildningsvalen efter gymnasieskolan – Personer födda 1990*

²¹ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 92

²² CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 92

²³ CSN (2017) *Lånebenägenheten bland studerande med studiemedel*, s. 6.

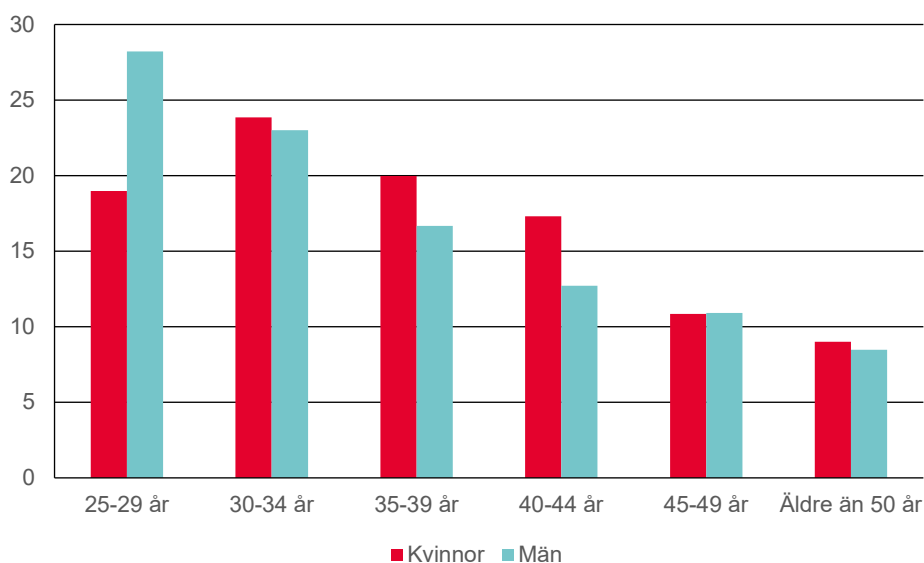
²⁴ CSN (2017) *Lånebenägenheten bland studerande med studiemedel*, s. 6.

Studiestartsstöd

Studiestartsstöd är ett bidrag utan inslag av lån som utgör ett komplement till studiemedel. Stödet riktar sig till den som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå, för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet får lämnas till vissa personer som är arbetssökande och från och med det kalenderår den studerande fyller 25 år.

Stödet infördes 1 juli 2017 och vi kan därför inte analysera könsfördelningen av studerande med studiestartsstöd över tid ännu. Under 2018 fick 4 900 personer studiestartsstöd utbetalt. Av dem var 58 procent kvinnor och 42 procent män. Könsfördelningen är därmed jämnare än inom studiemedel där 65 procent av de studerande vid komvux var kvinnor och 35 procent var män under 2018.

Diagram. Studerande med studiestartsstöd, fördelat efter kön och ålder, andelar i procent, 2018

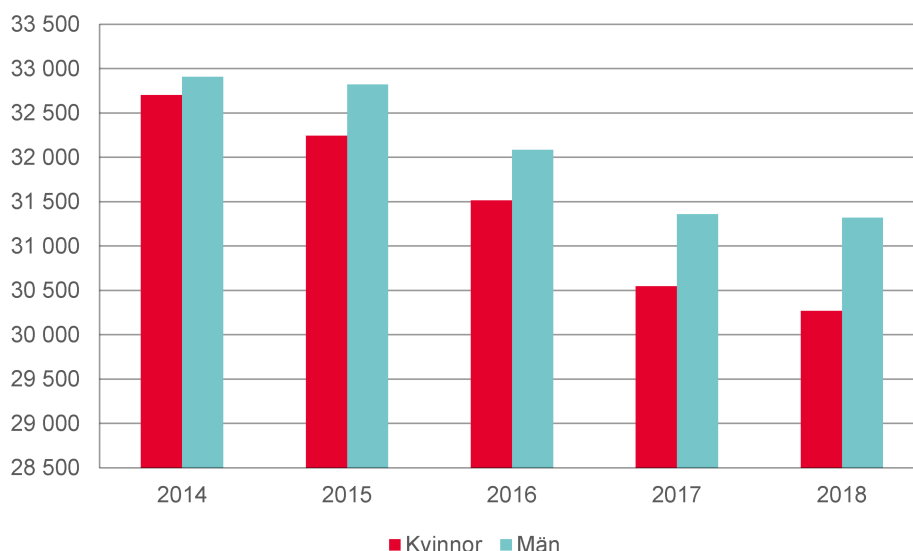
Nästan hälften, 47 procent, av de studerande var mellan 25 och 34 år. Det är vanligare att män studerar med studiestartsstöd i yngre åldrar än att kvinnor gör det. Av männen var 28 procent mellan 25 och 29 år, jämfört med 19 procent av kvinnorna.

Skulder

Män har oftare återkrav

Studiestöd som betalas ut felaktigt kan krävas tillbaka. Felaktiga utbetalningar kan exempelvis orsakas av att den studerande avbryter sina studier, minskar sin studieomfattning eller har högre inkomst än den meddelat till CSN. Den utestående fordran på återkrav var 1,2 miljarder kronor den 31 december 2018. Männens andel av återkravsfordran var 56 procent och kvinnornas andel var 44 procent. Återkravsskulderna var fördelade på 61 600 personer. Av personerna som hade en återkravsskuld 2018 var 49 procent kvinnor och 51 procent män.²⁵

Diagram. Antal personer med en återkravsskuld, fördelat efter kön, 31 december 2014-2018

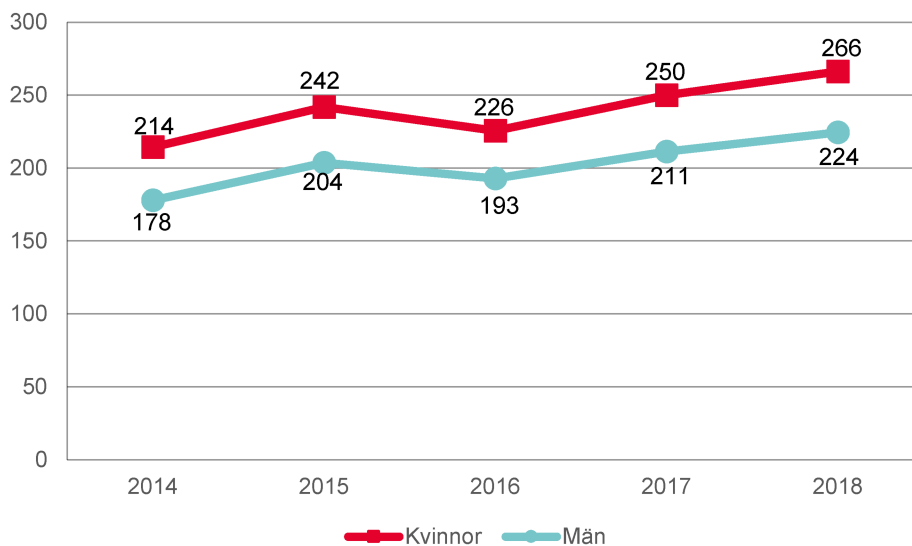

Skillnaden mellan antalet män och antalet kvinnor med återkrav har ökat de senaste åren. Antalet personer med återkrav har totalt sett minskat, men antalet har minskat mer bland kvinnor än bland män.

Män betalar in lägre belopp än kvinnor, trots att männens andel av den totala återkravsfordran är högre än kvinnornas. Denna trend har varit bestående över tid.

²⁵ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, ss. 125-126.

Diagram. Inbetalt belopp på återkrav fördelat efter kön, miljoner kronor, 2014-2018

Under 2018 stod män för 46 procent av inbetalningarna på återkrav, medan deras andel av återkravsfordran vid årets slut var 56 procent.²⁶

Kvinnor har i genomsnitt högre studieskulder

Den 31 december 2018 fanns det 1 574 100 låntagare med en studieskuld. Av alla låntagare var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Fördelningen har varit oförändrad över flera år.

Andelen kvinnor är högst inom den nyaste lånetypen, annuitetslånet²⁷ (med 58 procent 2018) och lägst inom den äldsta lånetypen, studiemedel²⁸ (63 procent år 2018). Könstilldelningen bland låntagarna med annuitetslån har varit oförändrad de senaste åren. Inom lånetypen studielån²⁹ har det successivt skett en svag minskning av andelen män de senaste tio åren. Det beror på att årsbeloppen för denna lånetyp är inkomstbaserade och att män med lånetypen studielån har högre genomsnittliga inkomster, vilket också gör att de slutreglerar sina lån i något snabbare takt än kvinnor. Andelen kvinnor inom den äldsta lånetypen, studiemedel, ökade under många år, men har minskat något igen sedan 2016.³⁰

Vid ingången av år 2019 var den genomsnittliga skulden för alla låntagare 142 700 kronor. Den genomsnittliga studieskulden varierar dock mellan de olika lånetyperna.³¹

²⁶ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 127.

²⁷ Lån tagna efter 30 juni 2001.

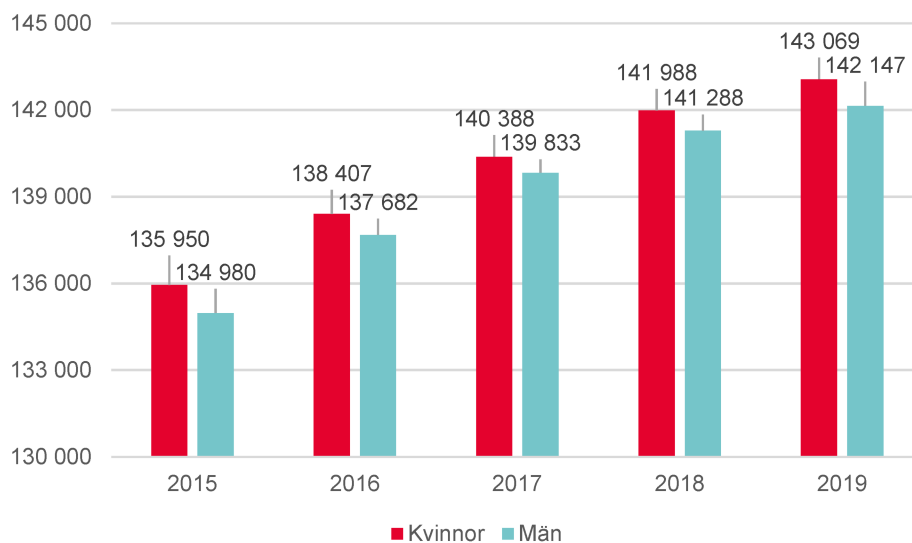
²⁸ Lån tagna före 1 januari 1989.

²⁹ Lån tagna mellan 1 januari 1989 och 30 juni 2001.

³⁰ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, ss. 130-131.

³¹ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 133.

Diagram. Genomsnittlig skuld fördelat efter kön, kronor, 1 januari 2015-2019

Den genomsnittliga skulden beror både på hur mycket de studerande lånar och på hur mycket de betalar på sina lån. Kvinnor med annuitetslån har högre genomsnittlig skuld än män med samma lånetyp. Det beror dels på att kvinnor i genomsnitt tar lån under fler veckor än män och på att kvinnor har lägre genomsnittliga inkomster än män. Vid ingången av år 2019 var den genomsnittliga skulden för kvinnor med lånetypen annuitetslån 143 700 kronor och för män 140 900 kronor.

Inom lånetyperna studielån och studiemedel har män högre genomsnittlig skuld än kvinnor. I takt med att låntagare som betalar enligt ordinarie betalningsplan slutreglerar sina lån utgörs de kvarvarande låntagarna i allt högre utsträckning av låntagare som har eller har haft någon for av betalningsproblem. Män är överrepresenterade bland dessa.³²

³² CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 135.

Återbetalning av lån

CSN har i tidigare studier analyserat vilka faktorer som samvarierar med återbetalningen av lån. Resultaten visar bland annat att det är vanligare att män missköter sina betalningar än att kvinnor gör det. Det finns ingen tydlig förklaring till varför, men CSN:s tidigare utredningar tyder på att det bland annat rör sig om skillnader i attityder till skuldsättning och betalning.³³

Återbetalningsskyldiga kvinnor med lånetypen annuitetslån debiteras ett genomsnittligt årsbelopp som är cirka 150 kronor högre än männens. Det förklaras av att kvinnor har högre genomsnittliga skulder än män. Inom de äldre lånetyperna är skillnaderna mellan kvinnors och mäns årsbelopp betydligt större. Inom lånetypen studielån beror skillnaden främst på att årsbeloppen för denna lånetyp är inkomstbaserade och män högre genomsnittliga inkomster än kvinnor.³⁴

Återbetalningsgraden, andelen som betalas in av det belopp som debiteras, är generellt högre bland kvinnor än bland män. Kvinnor betalar in en högre andel av det debiterade årsbeloppet inom alla tre lånetyperna.

Tabell. Andel inbetalt av debiterat belopp under betalningsåret, procent, 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018 ¹
Kvinnor	92,3	92,6	92,8	92,9	92,9
Män	89,8	89,9	90,0	90,0	89,9
Totalt	91,3	91,5	91,6	91,7	91,7

¹ Siffrorna för 2018 inkluderar den försenade autogirodragning som kom CSN tillhanda 2 januari 2019

Den som vill kan göra extra inbetalningar för att betala av sitt lån snabbare. Att göra förtida inbetalningar är vanligare bland kvinnor än bland män. Inom alla lånetyper var kvinnor överrepresenterade bland dem som gjorde förtida inbetalningar. Det har varit så varje år sedan 2009 då vi började redovisa könsfördelad statistik över dessa inbetalningar.³⁵

Inkomsterna ökar mer för män än för kvinnor

Under inkomståret 2017 ökade den genomsnittliga inkomsten för både kvinnor och män med lånetypen annuitetslån. Ökningen var störst för männen, vilket innebär att

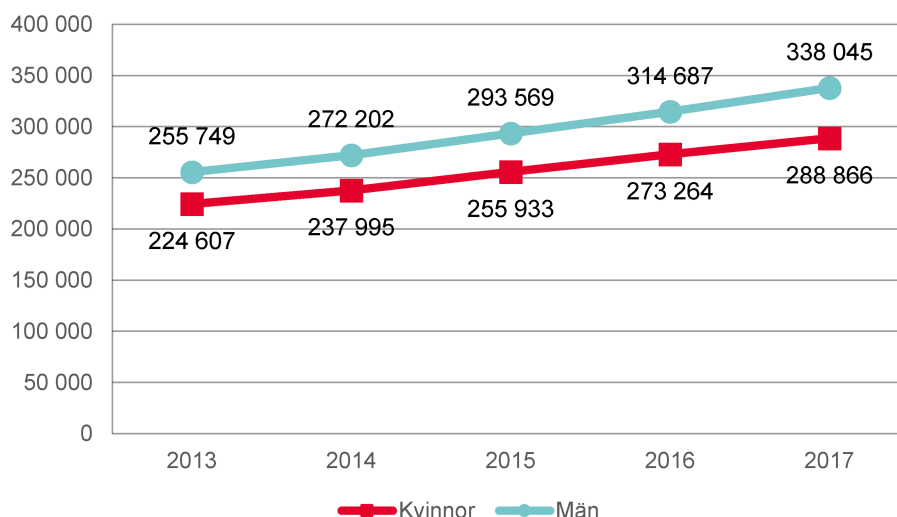
³³ CSN (2017), *Inbetalningar av studielån från låntagare bosatta utomlands*, s. 34.

³⁴ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 138.

³⁵ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 143.

gapet mellan mäns och kvinnors genomsnittliga inkomster inom lånetypen ökade med 11 500 kronor.³⁶

Diagram. Genomsnittliga inkomster¹ för återbetalningsskyldiga låntagare med annuitetslån, folkbokförda i Sverige, fördelat efter kön, kronor, inkomstår 2013-2017

¹ Inkomster för låntagare med uppsagda lån som är folkbokförda i Sverige ingår från och med inkomstår 2017.

Något vanligare att kvinnor får nedsatt årsbelopp

En återbetalningsskyldig låntagare kan få sitt årsbelopp nedsatt om hen har låg inkomst, börjar studera med studiestöd igen eller om det finns synnerliga skäl. Det är något vanligare att kvinnor får årsbeloppet nedsatt, än att män får det. Vid utgången av 2018 hade 161 900 återbetalningsskyldiga låntagare hel eller delvis nedsättning av sina årsbelopp för 2018. Av dem som hade nedsättning av årsbeloppet för 2018 var 61 procent kvinnor och 39 procent män. Det innebär att kvinnor var något över-representerade bland dem som fick nedsatt årsbelopp.³⁷

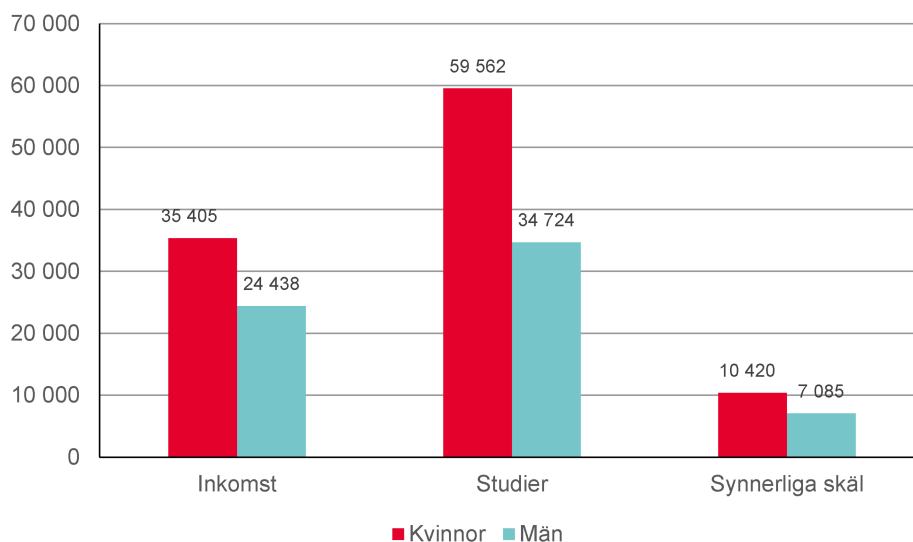
Studier är den vanligaste orsaken till nedsättning bland både kvinnor och män, men det är en något högre andel av kvinnorna än av männen som har nedsättning med hänsyn till studier. Detta beror på att kvinnor oftare vidareutbildar sig. Däremot är det ingen skillnad mellan könen när det gäller andelen låntagare som har nedsättning med hänsyn till inkomst eller synnerliga skäl.³⁸

³⁶ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 145.

³⁷ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 145.

³⁸ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 146.

Diagram. Antal låntagare med nedsättning av årsbeloppet för 2018, fördelat efter kön och skäl till nedsättning¹, den 31 december 2018

¹ Samma låntagare kan förekomma i flera kategorier

Om ett årsbelopp sätts ned med hänsyn till låntagarens beräknade inkomst görs en efterkontroll av den faktiska inkomsten två år senare. Om det visar sig att låntagaren hade en högre inkomst än vad denne uppgav i sin ansökan får låntagaren ett så kallat resterande slutligt årsbelopp. Det resterande slutliga årsbeloppet ska betalas parallellt med ett nytt årsbelopp det år efterkontrollen görs. Vid ingången av 2018 debiterades 32 200 låntagare resterande slutliga årsbelopp för avgiftsåret 2016. Det motsvarar 49 procent av de 66 100 låntagare som i samband med efterkontrollen hade nedsättning med hänsyn till sin inkomst för 2016.³⁹ Det är en högre andel som får resterande slutliga årsbelopp bland kvinnor som har nedsatt årsbelopp, jämfört med män som har nedsatt årsbelopp.⁴⁰ Detta skulle kunna bero på att kvinnor oftare har mer ojämna inkomstkällor och därmed har svårare att beräkna sin årsinkomst.

Det är vanligare att män får många påminnelseavgifter

Om en betalning inte kommit in till CSN inom fem bankdagar efter förfalldatum debiteras låntagaren en påminnelseavgift på 450 kronor. Under 2018 debiterades 296 000 låntagare totalt 1,2 miljoner påminnelseavgifter. Könsfördelningen bland de låntagare som får påminnelser stämmer väl överens med könsfördelningen bland samtliga låntagare. Män är dock överrepresenterade bland dem som har fått tre eller fler påminnelseavgifter.⁴¹

³⁹ CSN (2019) *Studiestödet 2018*, s. 148.

⁴⁰ CSN (2018) *Resterande slutliga årsbelopp – en genomlysning*, s. 7.

⁴¹ CSN (2017), *Höjd påminnelseavgift 2015 - Påverkan på låntagarna*, s.7.

Det är också vanligare att män får belopp överförda till Kronofogden

CSN överlämnar varje år krav på hela eller delar av obetalda årsbelopp till Kronofogden⁴². Totalt hade 6 procent av de återbetalningsskyldiga låntagarna krav hos Kronofogden den 31 december 2018.

Tabell Återbetalningsskyldiga låntagare med krav hos Kronofogden, fördelat efter kön, antal och andel i procent, 2016–2018¹

	2016	2017	2018
Kvinnor	44 050	43 011	40 760
Män	42 545	42 218	40 158
Totalt	86 595	85 229	80 918
Andel med krav ²	6,6	6,4	6,0

¹ Den 31 december respektive år.

² Andel av totalt återbetalningsskyldiga låntagare.

Män är överrepresenterade bland låntagare med kronofogdekrav. Det beror på att män överlag betalar in en lägre andel av de debiterade beloppen än vad kvinnor gör. Sedan 2014 har antalet personer med årsbelopp hos Kronofogden minskat totalt sett, men antalet har minskat mer bland kvinnor än bland män. År 2018 var andelen män med krav hos Kronofogden 7 procent, medan andelen kvinnor var 5 procent.

⁴² Om beloppet inte betalats efter två påminnelser och ett betalningskrav överlämnas det till Kronofogden (för låntagare bosatta i Sverige) eller inkassobolag (för låntagare bosatta utomlands).

Slutsatser

Det finns flera skillnader mellan kvinnor och män i fråga om utbildning och nyttjandet av studiestöd. Många av dessa kan kopplas till skillnader i exempelvis utbildningsmönster, arbetsmarknadssituation och ekonomiska förutsättningar som kan ses i samhället i övrigt. Nedan listas några av de främsta skillnaderna som kan identifieras inom studiestödssystemet.

- Pojkar har i högre grad än flickor ogiltig frånvaro i gymnasiet. Pojkar får därför oftare beslut om indragen studiehjälp.
- Pojkar är överrepresenterade som mottagare av extra tillägg. Skillnaden beror bland annat på att många ensamkommande flyktingbarn är pojkar.
- Kvinnor är mer benägna att flytta för utbildning, vilket visar sig redan under gymnasietiden och medför att flickor får inackorderingstillägg i högre utsträckning än pojkar.
- Kvinnor är överrepresenterade på medellånga utbildningar. Män är överrepresenterade på korta och långa utbildningar.
- Kvinnor är överrepresenterade när det gäller att studera på deltid.
- Äldre kvinnor som studerar med studiemedel tycks ofta vidareutbilda sig inom sitt yrke medan äldre män ofta vidareutbildar sig av för att de är arbetslösa.
- Män tar oftare studielån, vilket varit fallet under lång tid.
- Kvinnors skuldsättning är sedan några år tillbaka högre än mäns. Detta beror dels på att kvinnor studerar under längre tid än män och dels på att män betalar av sina lån lite snabbare (till följd av att de i genomsnitt har högre inkomster).
- Kvinnor är överrepresenterade när det gäller nedsättning. Detta beror till stor del på att kvinnor vidareutbildar sig oftare och därmed i högre utsträckning får nedsättning till följd av att de studerar med studiemedel.
- Kvinnor betalar oftare det årsbelopp de debiteras, trots att män generellt har högre inkomster. Detta tyder på att det finns skillnader i attityder mellan män och kvinnor i fråga om återbetalningen.

Referenser

CSN (2017), *Höjd påminnelseavgift 2015 - Påverkan på låntagarna*, rapport 2017:8, Dnr 2017-219-8449.

CSN (2017), *Inbetalningar av studielån från låntagare bosatta utomlands*, Dnr 2016-100-6731.

CSN (2017), *Lånebenägenheten bland studerande med studiemedel*, rapport 2017:4, Dnr 2017-219-5265.

CSN (2018) *Resterande slutliga årsbelopp – en genomlysning*, rapport 2018:5, Dnr 2018-213-4582.

CSN (2018) *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2017*, rapport 2018:3, Dnr 2018-219-2451.

CSN (2019) *Studiehjälp bland flyktingar – kommenterad statistik*, rapport 2019:4, Dnr ADM/2019:152.

CSN (2019) *Studiestödet 2018*, rapport 2019:2, Dnr ADM/2019:99.

Förordningen (2017:1114) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden.

Migrationsverket, Tabell: Inkomna ansökningar om asyl rörande ensamkommande barn (2014-2018).

<http://www.migrationsverket.se> (2019-02-07)

Proposition 2016/17:1. *Budgetpropositionen för 2017*

Regeringskansliet (2017) *Mer om jämställdhetspolitikens mål*.

<https://www.regeringen.se/artiklar/2017/01/mer-om-jamstalldhetspolitikens-mal/> (2019-12-03)

SCB (2018) *På tal om kvinnor och män 2018*,

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/jamstallldhet/jamstalldhetsstatistik/pong/publikationer/pa-tal-om-kvinnor-och-man.-lathund-om-jamstallldhet-2018/> (2020-01-09)

SCB (2019) *Könskillnader i utbildningsvalen efter gymnasieskolan – Personer födda 1990*, <https://www.scb.se/publikation/38481> (2020-01-09)

Vi gör studier möjligt.